

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU
ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZVÍŘATA

Českosaského Švýcarska

Krajina Českosaského Švýcarska – Labský kaňon / 1

Úvodní slovo

■ Romantická pískovcová krajina Českosaského Švýcarska je nejenom lákavým turistickým cílem pro statisíce návštěvníků, ale také domovem velkého množství živočichů. Druhová pestrost živočišného světa souvisí s rozmanitostí a zachovalostí zdejší krajiny.

■ Hluboké lesy, pískovcové skalní věže a stěny, výslunné stráně, chladné a vlhké rokle, řeka Labe i ostatní menší vodní toky, harmonická zemědělská krajina a lidská sídla tvoří dohromady pestrou mozaiku prostředí, kterou obývá celá řada významných, vzácných a specializovaných živočišných druhů.

■ Vyskytují se zde druhy, které byste jinde v České republice nenašli, i ty, které u nás byly dlouho považovány za vyhynulé. S návratem několika z nich pomohl člověk, některé se vracejí samovolně. Existence národních parků a chráněných krajinných oblastí je snad zárukou, že tu zůstanou napořád.

Řeka Kamenice v Českém Švýcarsku / 2

Krajina v okolí Vysoké Lípy / 3

? **Víte, že...** v Českém Švýcarsku se vyskytuje více než sto druhů chráněných živočichů?

Medvěd hnědý / 4

Vyhynulé druhy

■ Skalnatá krajina Českosaského Švýcarska bývala kdysi pokryta neprostupným smíšeným pralesem, který obývalo pestré společenství živočichů, rostlin a dalších organismů. Významná změna však nastala s příchodem člověka.

■ Krajinu obohatily nové prvky, např. rybníky, louky a parky, které se staly útočištěm řady druhů živočichů. Na druhou stranu vedl nadměrný lov či mýcení lesů, později i zamoření prostředí jedovatými látkami, k vyhubení některých druhů zvířat. Jako první zmizely velké a nápadné druhy, například **pratur**, **los**, **medvěd**, **vlk**, **orel skalní** či podivuhodná ryba **jeseter velký**.

■ Později byly vyhubeny i další druhy, například **kočka divoká**, **tetřev hlušeč**, **jeřábek lesní**, **želva bahenní** či z brouků **tesařík alpský**. Některé odvál čas navěky, jiné ještě mají naději na návrat. Mnohdy také díky úsilí ochránců přírody.

Tetřev hlušeč / 5

Kočka divoká / 6

? **Víte, že...** poslední medvěd byl v Českém Švýcarsku zastřelen již v roce 1658 a poslední tetřev byl zaznamenán v roce 1983?

Jelen lesní / 7

Lesy

■ Lesy tvoří jeden z nejrozsáhlejších typů stanovišť v Českosaském Švýcarsku. Původní listnaté a smíšené lesy byly sice na většině území nahrazeny monokulturami stejnověkých jehličnatých porostů (zejména smrků), přesto se zde dodnes můžeme setkat se zbytky pralesů. Cílem naší činnosti je vytvořit takové podmínky pro rozvoj lesa, aby se co nejvíce přiblížily lesu, který do této oblasti patří a bude znamenat jeho dlouhodobou stabilitu a pestrost.

■ Lesy jsou domovem řady druhů savců, např. **jelena lesního**, **srnce obecného** či **prasete divokého**. Zvláště jelení a černá zvěř je díky absenci velkých šelem, které kdysi regulovaly její početnost, velmi rozšířená. Jen vzácně se do zdejších lesů zatoulává **rys ostrovid**.

■ Vedle velkých druhů savců je zdejší oblast domovem i řady drobných druhů, např. **rejska malého** a **obecného**, **veverky obecné**, **norníka rudého** nebo **myšice křovinné** a **lesní**. Vzácnými a tajemnými obyvateli jsou také **plch**

Jezevec lesní / 8

Vlk obecný (zachyceno fotopastí) / 9

? **Víte, že...** svůj domov naši v Českém Švýcarsku v posledních letech i vzácní a plaší vlci obecní, kteří zde již pravidelně vychovávají i svá mláďata?

Jestřáb lesní / 10

velký, zahradní či lískový. Z menších šelem je běžná **liška obecná**, **jezevec lesní**, **kuna skalní** a **lesní**, **lasice kolčava** a **hranostaj**. V lesích loví i některé druhy netopýrů, např. vzácný **netopýr velkouchý**.

■ Lesy jsou také hnízdištěm řady druhů ptáků. K běžným obyvatelům patří **kos černý**, **drozd zpěvný** či **sojka obecná**. Jehličnaté lesy vyhledávají **křivka obecná**, **ořešník kropenatý** a velmi vzácný **lelek lesní**. Z dravců jsou poměrně hojní **káně lesní**, **jestřáb lesní** a **krahujec obecný**.

■ Běžně zde hnízdí **datel černý** a **strakapoud velký**. Listnaté lesy obývá **žluna šedá** a **holub doupňák**. Bukové dutiny jsou hnízdištěm vzácné sovy **sýce rousného**, zatímco naše nejmenší sova **kulíšek nejmenší** vyhledává spíše tmavé smrkové lesy. Z ostatních sov se zde lze setkat s **puštíkem obecným** či **kalousem ušatým**.

■ Přirozenost zdejších lesů dokládá výskyt bezkřídlých brouků z řad nosatců. Nejvýznamnější **tesařík Pachyta lamed** je vázán na chladné smrčiny. Raritami jsou **chrobák černý** a horská bezkřídlá **kobylka Pholidoptera**

Kobylka bezkřídlá / 11

Kulíšek nejmenší / 12

aptera bohémica, jejichž výskyt v rámci České republiky je omezen pouze na Národní park České Švýcarsko.

Sokol stěhovavý / 13

Skály

■ Pískovcové skály tvoří charakteristickou tvář krajiny Českosaského Švýcarska. Život v tomto extrémním prostředí není jednoduchý, pro druhy, které se mu přizpůsobily, však znamená bezpečný úkryt a malou konkurenci jiných druhů.

■ Nepřístupné skalní plošiny poskytují bezpečné hnízdiště **krkavci velkému** a **výrovi velkému**. Na skalách zde vyvádí mláďata i **čáp černý**, který jinak k hnízdění vyhledává spíše vysoké stromy v odlehlých lesích.

■ Díky úsilí ochránců přírody ze Saska i z Čech se koncem 20. století do zdejší krajiny vrátil **sokol stěhovavý**, který si k hnízdění vybírá skalní dutiny nad otevřenou krajinou. Zdejší populace byla donedávna dlouhodobě nejpočetnější v celé střední Evropě a sokoli se odtud úspěšně šíří do dalších míst.

Krkavec velký / 14

Výr velký / 15

? **Víte, že...** sokol stěhovavý loví svou kořist (ptáky) výhradně v letu a dosahuje při tom rychlosti až 350 kilometrů za hodinu?

Plch velký / 16

■ Bezpečná hnízdiště nacházejí ve skalách i další druhy ptáků, např. náš nejběžnější dravec **poštolka obecná**, **rorýs obecný** či **rehek domácí**. Úkryty ve skalních štěrbinách s oblibou vyhledávají také **netopýři hvízdaví** a **netopýři rezaví**.

■ Ve skalních štěrbinách si svá kulovitá hnízda staví velmi vzácný **plch zahradní** a o něco běžnější **plch velký**. Velmi hojná je zde **kuna skalní**.

■ Výslunná místa na úpatí skal jsou domovem larev **mravkolvů**, které si v jemném písku vyhlubují trychtýřovité jamky, na jejichž dně číhají na svou kořist (nejčastěji mravence).

Larva mravkolva / 17

Poštolka obecná / 18

? **Víte, že...** plch zahradní a plch velký upadají každoročně do více než sedm měsíců trvajícího zimního spánku?

Samec lososa obecného / 19

Vodní toky

■ V Českosaském Švýcarsku ještě nalezneme zachovalé vodní toky s čistou proudící vodou, která je domovem pestrého společenství vodních živočichů. Například jen v Labi napočítali odborníci na třicet druhů ryb!

■ Pravidelně se setkáme se **pstruhem potočným**, **lipanem podhorním** a **vrankou obecnou**. Zajímavostí je výskyt zástupce kruhoústých **mihule potoční**. Stále vzácnější je **střevle potoční**. V posledních letech jsou pravidelně pozorováni dospělí jedinci **lososa obecného**.

■ Losos obecný byl v polovině minulého století ve střední Evropě zcela vyhuben. Správa NP České Švýcarsko se ve spolupráci s rybáři a dalšími odborníky snaží o obnovu lososí populace v řece Kamenici.

Střevle potoční / 20

Vranka obecná / 21

? **Víte, že...** losos obecný patří mezi tzv. tažné druhy ryb, které se rodí v potocích a říčkách, dospívají v mořích a odtud se vrací zpět do rodných vod, kde se rozmnožují?

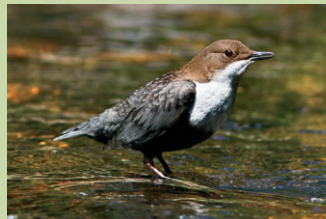

Ledňáček říční / 22

■ Menší vodní toky v chladných roklích jsou osídleny **mlokem skvrnitým**. K typickým obyvatelům patří i **skorec vodní**, **konipas horský** a **střízlík obecný**. Vzácně lze spatřit také **ledňáčka říčního**, který si k hnízdění vyhrabává nory v kolmých hlinitých březích.

■ Prakticky všechny příhodné vodní toky obývá **vydra říční**. Řeka Labe je opět domovem **bobra evropského**, vzácného **pisíka obecného** a měkkyše **velevruba malířského**. Labe je také významnou migrační trasou a zimovištěm řady druhů ptáků, např. **kormorána velkého**.

■ K charakteristickým obyvatelům patří také některé druhy vážek, např. **klínatka rohatá** či **páskovec kroužkovaný**. Přirozené břehy obývají bohatá a ohrožená společenstva hmyzu. Po povodních v roce 2002 se na náplavech Labe objevil v ČR po sto letech **šídlatec Bembidion argenteolum**.

Skorec vodní / 23

Mlok skvrnitý / 24

? **Víte, že...** bobra evropský se do zdejší přírody spontánně vrátil na konci minulého století z povodí Labe ve středním Německu?

Volavka popelavá / 25

Mokřady a rašeliniště

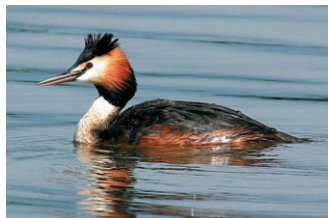
■ Kvůli propustnému písčkovému podloží jsou rybníky, tůně či rašeliniště v tomto území poměrně vzácné. Přesto i zde najdeme řadu významných mokřadů, které poskytují životní prostor některým zajímavým a velmi vzácným druhům.

■ Na Olešském rybníce pravidelně hnízdí **potápka roháč**, **potápka malá** a **moták pochop**. V rozsáhlejších rákosových a orobincových porostech hnízdí **labuť velká**, **chřástal vodní** a **strnad rákosní**. Pravidelně lze pozorovat **volavku popelavou**.

■ Rybníky a tůně slouží jako rozmnožovací místa pro četné druhy obojživelníků, například **skokana hnědého** a **skokana skřehotavého**, **čolka obecného**, **čolka horského** a **čolka velkého**. U vody s oblibou loví **užovka obojková**.

Zmije obecná / 26

Potápka roháč / 27

? **Víte, že...** zmije obecná tvoří v Labských písčových jedinečné reliktní populace, včetně černě zbarvených jedinců?

Drabčík *Stenus kiesenwetteri* / 28

■ Zajímavými obyvateli mokřadů jsou drobný hmyzožravec **rejsec vodní** či reliktní **zmije obecná**. Lokálně je rozšířena **škeble rybničná**, bohatě je zastoupen hmyz v podobě vzácných vážek či **nosatců *Orobitis cyanea*** nebo ***Gymnetron beccabunga***.

■ Velmi specifickým prostředím jsou rašeliniště. Přestože se jedná o plošně malé lokality, jsou osídleny charakteristickou faunou, např. velmi vzácnou **vážkou jasnoskvrnnou** nebo z brouků reliktními **drabčíky *Stenus kiesenwetteri*** a ***Acylophorus wagenschieberi***.

■ V reliktních borech na rašelinných enklávách žije řada druhů, jež jsou svým vývojem vázány na vzácnou bíle kvetoucí keřovitou rostlinu rojovník bahenní. K těmto druhům patří zejména drobné druhy motýlů **drobníček *Stigmella lediella*** či **pouzdrovníček *Coloephora ledi***.

Škeble rybničná / 29

Šidélko páskované / 30

? **Víte, že...** rejsec vodní je jediný evropský jedovatý druh savce? Člověku však není nebezpečný, jeho jed stěží postačí k ochromení žíly.

Netopýr velký / 31

Suťové pole na Růžovském vrchu / 34

Podzemní prostory

■ Jeskyně, skalní pukliny a štěrby, jakož i člověkem vytvořené podzemní prostory (štolky, podzemní lomy, sklepy) slouží zvláštním druhům.

■ Pro zimování je využívá řada druhů netopýrů, např. **netopýr vodní**, **netopýr vousatý**, **netopýr ušatý**, **netopýr velký** nebo vzácný **vrápenec malý**. Pro tyto druhy je důležité zajistit v zimním období dostatečný klid, neboť každé vyrušení ze zimního spánku je pro ně spojeno se zbytečnou ztrátou energie, která může způsobit i jejich úhyn. Zimují zde ale také některé druhy obojživelníků i plazů, včetně **zmije obecné**.

■ Z bezobratlých mají na podzemní prostory vazbu zcela unikátní druhy. Na stropěch lze pozorovat na vlákněch zavěšené bílé hruškovité kokony **křížáka temnostního**. Velkou senzací byl objev **koníka jeskynního**, jehož výskyt se soustředí především do Středomoří.

Koník jeskynní / 32

Křížák temnostní / 33

? **Víte, že...** v Českosaském Švýcarsku nebyl nikdy nalezen sameček koníka jeskynního?

Suť

■ Suťové pole, zvaná též kamenná moře, se v Českosaském Švýcarsku vyskytují především na svazích čedičových kopců, např. na Růžovském a Holém vrchu. Pro specializovanou faunu je nejvýznamnější celoročně chladné klima suťí.

■ Nejextrémnějším podmínkám jsou přizpůsobeny i vysokohorské druhy žijící zde jako relikty z dob ledových, např. **střevlík Pterostichus negligens**. Z ostatních chladnomilných druhů to je **střevlík Leistus montanus kultianus**, který se specializuje na lov chvostokoků, nebo **drabčík Stenus glacialis**.

■ Na suťových svazích se vyskytují vzácní **střevlíci Cychrus attenuatus** a **Licinus hoffmannseggii**, specializovaní na lov plžů. Z těch je zde poměrně hojná arktická **zuboústka sametová**.

Střevlík *Licinus hoffmannseggii* / 35

Zuboústka sametová / 36

? **Víte, že...** na Růžovském vrchu byl jako vůbec na prvním místě v Čechách nalezen vzácný druh mola *Eudarcia pagenstecherella*, který nemá sosák, ale kusadla?

Ještěrka obecná / 37

Stepi a vřesoviště

■ Stepi se v Českosaském Švýcarsku vyskytují pouze ojediněle (např. Hofberg u Vysoké Lípy či na Pastýřské stěně v Děčíně) a svým specifickým bylinným složením poskytují pestré podmínky pro velké spektrum hmyzu.

■ Osluněné louky jsou osídleny **ještěrkou obecnou** a **užovkou hladkou**. Velmi vhodné podmínky jsou zde pro teplomilné druhy rovnokřídlých, např. **saranči modrokřídla** a **saranči vlašskou**.

■ Vřesoviště je vhodným prostředím pro teplomilné druhy blanokřídlých, např. **kukaččí včelu Nomada rufipes**. Trsy vřesu jsou osidlovány vzácnými brouky, např. **střevlíkem Bradycellus ruficollis** nebo **nosatcem Micrelus ericae**.

Saranče vlašské / 38

Saranče modrokřídla / 39

? **Víte, že...** existence stepí v Českosaském Švýcarsku je podmíněna činností člověka a že bez cílené údržby by tato stanoviště postupně zanikla?

Chřástal polní / 40

Zemědělská krajina

■ Tento typ krajiny vznikl díky člověku na příhodných lokalitách na místě původních smíšených a listnatých lesů. Pestrá mozaika luk, pastvin, polí a sadů protkaná remízky, polními cestami a alejemi stromů lahodí nejen oku člověka, ale je také domovem pestrého společenství živočichů.

■ Krajinu polí a luk oživují nezaměnitelné hlasové projevy **chřástala polního** (hlas připomínající velikonoční řehtačku) a **křepelky polní** (kdo by neznal charakteristické volání „pět peněz“). Křovinaté remízky a meze poskytují vhodné hnízdiště pro vzácnou **pěnicu vlašskou** a **tuňáka obecného**.

■ Nad poli můžeme zahlédnout **luňáka červeného** s typicky vidlicovitě vykrojeným ocasem. Charakterickým obyvatelem je **hraboš polní**. Velmi bohatě jsou zastoupeni bezobratlí, např. **kobylka hnědá** nebo vymírající **střevlík zlatitý**. Kvetoucí louky lákají řadu druhů motýlů, včetně donedávna vzácného **běláska ovocného**.

Luňák červený / 41

Střevlík zlatitý / 42

? **Víte, že...** chřástal polní je celosvětově ohroženým ptáčím druhem, který postupně mizí z důvodu úbytku pestré zemědělské krajiny a kvůli klimatickým změnám?

Pěnkava obecná / 43

Lidská sídla

■ Lidská sídla představují velmi různorodý typ prostředí, kterému se řada živočichů dokázala přizpůsobit do té míry, že svá původní stanoviště v přírodě zcela nebo alespoň na část roku opustila. Pestrá potravní nabídka a možnost úkrytu lákají do měst nové a nové zvířecí obyvatele.

■ Dnes již ve volné přírodě nenalezneme hnízda **vlaštovek obecných** ani **jiříček obecných**. Také **rorysi obecní** a **poštočky obecné** s oblibou hnízdí na budovách a kositelných věžích ve městech i na vesnicích a postupně opouštějí svá přirozená hnízdiště ve skalách.

■ Do blízkosti člověka přesídlila také část populací některých původně lesních druhů ptáků (**kos černý**, **pěnkava obecná** nebo **brhlík lesní**) i savců, např. **kuna skalní** a některé druhy netopýrů. Lidské společnosti se nevyhýbá ani **plch velký**.

Kuna skalní / 44

Netopýr ušatý / 45

? **Víte, že...** netopýr velký a vrápenec malý se do našich zeměpisných šířek rozšířili díky tomu, že mohou na půdách budov zakládat letní kolonie, kde rodí mláďata?

Kamzík horský / 46

Nepůvodní druhy

■ Vliv člověka na rozmanitost přírody Českosaského Švýcarska se historicky projevil nejen vytvářením nových typů stanovišť, ale také šířením nepůvodních druhů živočichů. Některé druhy byly bezděky zavlečeny, jiné cíleně vypuštěny, případně se spontánně rozšířily z míst, kde byly dříve vysazeny.

■ Tak se ve zdejší přírodě, podobně jako i na jiných místech střední Evropy, můžeme setkat s **psíkem mývalovitým**, **bažantem obecným** a **potkanem obecným** pocházejícími z Asie, či se severoamerickými druhy **mývalem severním**, **ondatrou pižmovou**, **norkem americkým**, **sumečkem americkým** a **pstruhem duhovým**.

■ V lesích lze spatřit **muflona obecného** pocházejícího ze středomořských ostrovů či **kamzíka horského**, jehož původním domovem jsou Alpy. Přítomnost některých uvedených druhů ve zdejší přírodě je dosti problematická, neboť mohou mít devastující vliv na původní druhy rostlin i živočichů.

Psík mývalovitý / 47

Muflon obecný / 48

? **Víte, že...** kamzík horský byl v Českém Švýcarsku vysazen na panství knížete Kinského v roce 1907 původně do obor, po jejichž zrušení se rozšířil do volné přírody?

Krajina po požáru / 49

Lesní požářiště

■ Lesy Českosaského Švýcarska jsou velmi náchylné ke vzniku požárů. Ačkoliv oheň představuje velké riziko pro člověka, příroda si s následky požáru umí poradit. Některé druhy živočichů jsou dokonce lesním požárům dokonale přizpůsobeny.

■ Na počátku procesu obnovy se zde vyskytují specializované pyrofilní druhy hmyzu. **Krasec ohňový** dosedá klást vajíčka na ještě doutnajícím dřevu. Stejně tak **střevlík *Sericoda quadripunctata*** reaguje okamžitě na požáry ze vzdálenosti i desítek kilometrů.

■ Na požářištích vznikají během samovolné obnovy lesa unikátní společenstva hmyzu. Krátkodobě expandují i velmi vzácné specializované druhy, jako např. ikonický **chrobák černý**.

Chrobák černý / 50

Krasec ohňový / 51

? **Víte, že...** na ploše u Jetřichovic, zasažené požárem v roce 2006, byla po sto letech v ČR objevena hrabalka *Dipogon vechti*, a to včetně samčího pohlaví, které do té doby nebylo vůbec známé?

Hranice Ptačí oblasti Labské pískovce / 52

Natura 2000 a ochrana živočichů

■ Národní parky i chráněné krajinné oblasti jsou v Českosaském Švýcarsku součástí celoevropské sítě chráněných území **Natura 2000**, kterou na svých územích vyhlásují členské státy Evropské unie. Zařazení do této soustavy je tak „známkou kvality“ pro zdejší přírodu.

■ Soustavu Natura 2000 tvoří dva typy chráněných území: ptačí oblasti (na české straně **Ptačí oblast Labské pískovce**) a evropsky významné lokality (na české straně **EVL České Švýcarsko** a **EVL Labské údolí**). Cílem soustavy je ochrana nejvzácnějších druhů rostlin, živočichů a stanovišť v Evropě.

■ Ptačí oblast Labské pískovce byla vyhlášena především z důvodu ochrany **sokola stěhovavého**, **výra velkého**, **chřástala polního** a **datla černého**. V rámci evropsky významných lokalit jsou pak vedle nejcennějších typů přírodních stanovišť chráněni také **losos obecný**, **vydra říční**, **bobr evropský** a mokřadní **modrásci** rodu *Phengaris*.

Datel černý / 53

Vydra říční / 54

? **Víte, že...** na území Ptačí oblasti Labské pískovce bylo zjištěno přes 140 hnízdících druhů ptáků?

Pich zahradní

Vydala Správa Národního parku České Švýcarsko
v roce 2024 (2. dotisk)

Texty: Lukáš Blažej, Pavel Benda, Richard Nagel
Redakce: Dana Štefáčková

Fotografie: Tomáš Bělka (40), Lukáš Blažej (11, 26, 29,
35, 37–39, 42, 50, 51), Marek Klitsch (48), Richard Nagel
(52, 54), Pavel Krásenský (28), Zdeněk Patzelt (6, 24, 27,
33, 41, 44), Tomáš Salov (19), Miloš Trýzna (36), Jaroslav
Vogeltanz (47) a Václav Sojka (ostatní fotografie)

Grafický návrh a sazba: TR Design, Radek Tesař
Tisk: TISK Krásná Lípa, spol. s r. o.

Náklad: 5 000 ks

Kontakt: Správa Národního parku České Švýcarsko,
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel.: +420 412 354 050,
e-mail: n.park@npcs.cz, www.npcs.cz

NEPRODEJNÉ

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNI FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento materiál vznikl v rámci projektu: „Tiskoviny pro návštěvníky Národního parku České Švýcarsko“ podpořeného Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.mzp.cz, www.sfzp.cz.